

# จริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสาร หน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย

วัฒนปี ภูวทิศ

## บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาความคาดหวังด้านจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยของนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนและประชาชน บทบาทหน้าที่ด้านจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ มูลเหตุจูงใจที่ทำให้นักหนังสือพิมพ์ละเมิดจริยธรรมทางวิชาชีพ แนวทางรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมและคำนึงถึงจริยธรรมทางวิชาชีพ เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ ใช้แบบสอบถามกับนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนทั้งมหาวิทยาลัยของรัฐและเอกชน ประชาชน และนักหนังสือพิมพ์โดยความคาดหวังของผู้อ่านต่อจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยพบว่ามีอยู่ในระดับสูง ส่วนบทบาทหน้าที่ด้านจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยพบว่ามีอยู่ในระดับสูง ส่วนมูลเหตุจูงใจของนักหนังสือพิมพ์ในการละเมิดจริยธรรมทางวิชาชีพคือนโยบายการนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ ยอดขายโฆษณา ภาวะทางเศรษฐกิจของผู้สื่อข่าวและความไม่เข้มงวดของข้อบังคับทางจริยธรรมทางวิชาชีพ แนวทางในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม คือ การรายงานข่าวสารต้องมีความชัดเจน ตรงกับข้อเท็จจริง ไม่คลาดเคลื่อน บิดเบือนและรุนแรง มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือแหล่งข้อมูลก่อนการนำเสนอสู่สาธารณชน ตลอดจนมีการฝึกอบรมและสร้างจิตสำนึกด้านจริยธรรมทางวิชาชีพ รวมทั้งมีหน่วยงานตรวจสอบเพื่อกำหนดบทลงโทษหรือฟ้องร้องได้

## Abstract

The purposes of the study were to investigate the expectations of the mass communication faculty members in universities and the public towards journalist's code of ethics and their roles in front page reporting. The study examined motivations that move journalists to break the codes. The results of the study would be benefit in drawing a guideline for journalists to promote front page reporting with morality and responsibility. The study was a survey research using of questionnaires distributed to mass communication faculty members in both public and private universities, journalists, and the public. With respect to the public and communication faculty members's expectation of journalist's code of ethics in Thai daily newspapers' s front page reporting, the finding revealed that the public and communication faculty members have high expectation on the front page

reporting. Journalists, according to the result, had high performance in Thai daily newspapers' front page reporting. It was also found that there were five factors that tempted journalists to break the code of ethics. Those are the organization's policy, circulation, sponsorship, personal economic status, and non-strictness of the code of ethics. The guideline for Thai daily newspapers' front page status, and non-strictness of the code of ethics. The guideline for Thai daily newspapers' front page reporting that there are needs of clear, concise reporting, fact checking before publishing, professional training to make journalists be more concern about the code of ethics, and an institution to monitor the role of journalists.

## บทนำ

หลายครั้งที่เกิดการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ แต่ปัญหาดังกล่าวก็ยังเรื้อรังและยากจะหาแนวทางที่ชัดเจนมาแก้ไขได้ แม้ว่าสมาคมนักข่าวหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยได้กำหนดจรรยาบรรณทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ไว้เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบก็ตาม รวมทั้งนักหนังสือพิมพ์ก็ยึดถือปฏิบัติกันมาตลอด (สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย กองบรรณาธิการ, 2542: 7)

ไม่เพียงแต่จรรยาบรรณทางวิชาชีพเท่านั้น แต่ภายหลังจากการจัดร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ (พ.ศ.2540) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้กำหนดแนวคิดจัดตั้งองค์กรอิสระขึ้นมาควบคุมการประกอบวิชาชีพของสื่อมวลชนสาขาหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ไว้ในร่างรัฐธรรมนูญด้วย ในวันที่ 4 กรกฎาคม 2540 เจ้าของผู้บริหารและบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ทุกฉบับทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมทั้งนายกสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพสื่อมวลชนอีก 10 สมาคม ได้มาร่วมกันลงนามในบันทึกเจตนารมณ์จัดตั้งสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติขึ้น เพื่อตรวจสอบการทำงานของหนังสือพิมพ์ โดยมุ่งส่งเสริมผู้ประกอบการวิชาชีพหนังสือพิมพ์ให้มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตามหลักจริยธรรมแห่งวิชาชีพ ส่งเสริมเสรีภาพและสนับสนุนสิทธิการรับรู้ข่าวสาร การแสดงความคิดเห็นของพลเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตย และส่งเสริมพัฒนาการประกอบวิชาชีพและกิจการหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์แสดงบทบาทเป็นผู้ให้ข่าวสาร (Informer) เป็นสุนัขเฝ้ายาม (Watchdog) แม้กระทั่งเป็นผู้กำหนดวาระข่าวสาร (Agenda Setter) ของสังคมอย่างเด่นชัด โดยการรวบรวมข่าวสารของวงการต่าง ๆ ในบ้านเมือง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวฉาวโฉ่ คาวโลกีย์ของบุคคลทุกแวดวงทั้งวงการเมืองและข้าราชการไทย การคอร์รัปชันโกงกิน ตลอดจนถึงการชั่วของกลุ่มธุรกิจต่าง ๆ เพื่อนำเสนอต่อประชาชนอยู่เสมอ ส่งผลให้หนังสือพิมพ์กลายเป็นสื่อมวลชนที่ทรงอิทธิพลต่อความเชื่อมั่น ความคิดเห็น เจตคติและพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้รับสารที่เป็นปัจเจกชนและต่อสังคม (Society) วัฒนธรรม (Culture) อีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการหลอกลวงของข่าวสารอย่างต่อเนื่องของหนังสือพิมพ์ก่อให้เกิดอิทธิพลที่ฝังลึกและหล่อหลอมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้วย (DeFleur and Dennis, 1981: 314)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุชุม เฉลยทรัพย์ กล่าวไว้ในการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง “รายงานข่าวเลือกตั้งอย่างไรให้การเมืองไทยปฏิรูป” ณ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน 2543 พบว่า สื่อช่วยปฏิรูปการเมืองได้สำเร็จ สื่อพูดออกมาประโยคหนึ่งกับนักการเมือง พูดร้อยประโยคคนเชื่อสื่อมากกว่า จากการสำรวจประชาชน 3,000 คน ว่าต้องการรับฟังข้อมูลในการเลือกตั้งจากสื่อมวลชนอย่างไร ปรากฏว่า ช่วงเลือกตั้งส.ส. ประชาชนอยากเห็นสื่อมวลชนนำเสนอเรื่องราวอย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ เทียงตรง ไม่ลำเอียง รอบด้าน และวิเคราะห์เจาะลึก (อังธิดา ลิ้มปัทมปาณี, 2544: 9)

หลายครั้งคนในวงการหนังสือพิมพ์จะกลายเป็นข่าวเองก็ตาม แต่หากพิจารณาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อละเมิดจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ พบว่ามีหลายองค์ประกอบด้วยกันคือ องค์กรหนังสือพิมพ์มีสถานะภาพของหนังสือพิมพ์เป็นทั้งสถาบันสาธารณะและสถาบันธุรกิจเอกชน ที่ต้องยอมรับว่าคงไม่มีฉบับใดที่สามารถดำรงความเป็นหนังสือพิมพ์ได้อย่างแท้จริงโดยไม่มี “ธุรกิจ” เข้ามาเกี่ยวข้องจนเป็นช่องว่างของระบบ

การควบคุม กลายเป็นจุดเริ่มต้นของการละเมิดจริยธรรมทางวิชาชีพ โดยเฉพาะหน้าที่หนึ่งปัจจุบันเนื้อหาในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยหลายฉบับมีล่องละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของทั้งบุคคลสาธารณะและบุคคลธรรมดาในสังคม จนกลายเป็นกรณีศึกษาในเชิงจริยธรรมทางวิชาชีพหลายครั้ง ดังกรณีข่าวที่สภากาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติออกคำแถลงการณ์หนังสือพิมพ์ที่นำเสนอข่าวและภาพข่าวละเมิดสิทธิส่วนบุคคลมีใจความว่า “จากกรณีที่หนังสือพิมพ์บ้านเมือง ไทยรัฐ สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ สยามบันเทิง ในฐานะสมาชิกสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ และหนังสือพิมพ์บางกอกทูเดย์ ซึ่งมีได้เป็นสมาชิกสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติได้นำเสนอข่าวและภาพข่าว การเผยแพร่วิดีโอ-ซีดีของบุคคลชั้นสูงในวงสังคมในลักษณะที่ไม่เหมาะสมไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะและเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้ตกเป็นข่าวในช่วงวันที่ 9-12 กรกฎาคม 2546 จนเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ในสังคมขณะนั้น ที่ประชุมสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2546 ได้พิจารณาและมีมติดังนี้คือ การนำเสนอข่าวและภาพข่าวดังกล่าวเป็นการนำเสนอข่าวที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ และเป็นภาพข่าวที่เข้าข่ายการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของบุคคล ที่ตกเป็นข่าว อีกทั้งยังมีลักษณะเป็นภาพข่าวที่อุจาด ลามกอนาจาร เห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและผิดจริยธรรมทางวิชาชีพตามข้อบังคับว่าด้วยจริยธรรมแห่งวิชาชีพหนังสือพิมพ์ พ.ศ.2541 ในข้อ 15 “ในการเสนอข่าวหรือภาพข่าวใด ๆ หนังสือพิมพ์ต้องคำนึงมิให้ล่องละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่ตกเป็นข่าว...” ข้อ 17 “หนังสือพิมพ์จะต้องไม่เสนอภาพข่าวที่อุจาด ลามกอนาจาร หรือนำหวาดเสียวยโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของสาธารณชนอย่างถ้อยถน” และ ข้อ 27 “หนังสือพิมพ์พึงเว้นการล่องละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เว้นแต่กรณีเพื่อประโยชน์สาธารณะ” อีกทั้งการนำเสนอข่าวสารและภาพข่าวต่าง ๆ หนังสือพิมพ์จะต้องให้ความสำคัญกับการเคารพในสิทธิส่วนบุคคลของผู้ตกเป็นข่าวเป็นอันดับแรก ซึ่งสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติขึ้นชมต่อการตื่นตัวของภาคประชาชนที่ได้ออกมาวิพากษ์วิจารณ์และตักเตือนการนำเสนอข่าวและภาพข่าวของหนังสือพิมพ์ในกรณีนี้ และขอแสดงความชื่นชมต่อหนังสือพิมพ์อื่น ๆ ทั้งเป็น

สมาชิกและไม่เป็นสมาชิกของสภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติที่ไม่นำเสนอข่าวและภาพข่าวดังกล่าว โดยมีหนังสือถึงหนังสือพิมพ์ที่ได้นำเสนอข่าวและภาพข่าว เพื่อตักเตือนและแสดงความรับผิดชอบทางจริยธรรม ("แถลงการณ์ของสภาการหนังสือพิมพ์," 2546: 5)

จากกรณีข่าวข้างต้นคือตัวอย่างที่แสดงถึงสิทธิและเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารกับความรับผิดชอบต่อหนังสือพิมพ์ที่มีต่อผู้อ่านและสังคม จนก่อให้เกิดประเด็นคำถามทางจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร ซึ่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับหนังสือพิมพ์อยู่ 2 มาตราคือ มาตรา 39 ที่กล่าวเน้นถึงเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนซึ่งการสั่งปิดโรงพิมพ์ สถานวิทยุ กระจายเสียง หรือสถานีวิทยุโทรทัศน์จะกระทำไม่ได้ถือเป็นสิทธิเสรีภาพ เว้นแต่เป็นเรื่องที่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและศีลธรรมอันดีงามของประชาชน หรือไม่มีการตรวจข่าวก่อนการเผยแพร่ ยกเว้นในภาวะสงครามหรือการรบ และมาตรา 41 กล่าวถึงจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวและแสดงความคิดเห็นภายใต้ข้อจำกัดตามรัฐธรรมนูญโดยไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานการ รัฐวิสาหกิจหรือเจ้าของกิจการ โดยต้องไม่ขัดต่อจรรยาบรรณแห่งการประกอบวิชาชีพ (ธีระพล อรุณะภัสกร และคณะ, 2540: 19-20) ภายหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญปี 2540 พบว่าสื่อมวลชนทุกแขนงไม่เว้นแม้แต่หนังสือพิมพ์ได้รับสิทธิและเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารตามแนวคิดอิสรภาพนิยม (Libertarian Theory) มากขึ้น แต่หนังสือพิมพ์ก็ต้องคำนึงถึงแนวความคิดรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Theory) โดยยึดหลักสำคัญว่า "สื่อจะต้องปฏิบัติงานตามหลักจรรยาบรรณและมาตรฐานทางวิชาชีพ" (McQuail, 1994) ซึ่งอภิชาติ ศักดิเศรษฐ์ (2544: 43) กล่าวว่า "การควบคุมสื่อที่ดีที่สุด คือการควบคุมตัวเอง โดยสื่อต้องมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและปฏิบัติหน้าที่ในสิ่งที่จำเป็นและเหมาะสม" ปัญหาการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ของหนังสือพิมพ์ในปัจจุบันว่า นักหนังสือพิมพ์ในฐานะที่เป็นผู้ผลิตข่าวสารได้แสดงบทบาทหน้าที่ตามจริยธรรมทางวิชาชีพด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมหรือไม่อย่างไร รวมถึงการสำรวจความคาดหวังของนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนและประชาชนต่อจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งว่าเป็นอย่างไร

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคาดหวังด้านจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยของนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนและประชาชน
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคาดหวังด้านจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยของนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนและประชาชน
3. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ด้านจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย

4. เพื่อศึกษามูลเหตุจูงใจที่ทำให้นักหนังสือพิมพ์ละเมิดจริยธรรมทางวิชาชีพในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย

5. เพื่อศึกษาแนวทางในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมและคำนึงถึงจริยธรรมทางวิชาชีพ

## สมมติฐานการวิจัย

1. นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนและประชาชนมีความคาดหวังด้านจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยแตกต่างกัน

2. นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนและประชาชนมีความคาดหวังด้านจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยในระดับสูง

3. นักหนังสือพิมพ์ที่มีประสบการณ์ทำงานที่แตกต่างกันจะมีบทบาทหน้าที่ด้านจริยธรรมทางวิชาชีพในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่แตกต่างกัน

4. นักหนังสือพิมพ์สังกัดประเภทของหนังสือพิมพ์แตกต่างกันจะมีบทบาทหน้าที่ด้านจริยธรรมทางวิชาชีพในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยที่แตกต่างกัน

## ตัวแปรในการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ตัวแปรอิสระคือ นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนและประชาชน ตัวแปรตามคือ ความคาดหวังด้านจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย

สมมติฐานที่ 2 จะมีเพียงตัวแปรต้นเท่านั้นคือ ความคาดหวังด้านจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยในระดับสูง

สมมติฐานที่ 3 ตัวแปรอิสระคือ ประสบการณ์การทำงาน ตัวแปรตามคือ บทบาทหน้าที่ด้านจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย

สมมติฐานที่ 4 ตัวแปรอิสระคือ ประเภทของหนังสือพิมพ์ ตัวแปรตามคือ บทบาทหน้าที่ด้านจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย

## ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มผู้อ่าน ประกอบประชาชนและนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน 2. นักหนังสือพิมพ์ ที่ทำงานในหนังสือพิมพ์ เชิงปริมาณและหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น

## เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

สำหรับเครื่องมือที่ใช้เป็นในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามมีทั้งหมด 2 ชุด เนื่องจากความแตกต่างกันของกลุ่มตัวอย่าง ชุดที่ 1 นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนและประชาชนในฐานะผู้อ่าน และชุดที่ 2 นักหนังสือพิมพ์ในฐานะผู้ผลิตข่าวสาร ประกอบด้วยคำถามปลายปิด (Close-ended

question) คำถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) และคำถามปลายเปิด (Open-ended question) แบ่งเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการอ่านหนังสือพิมพ์ ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับความคาดหวังด้านจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งในปัจจุบันด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม โดยชุดที่ 1 แจกไปยังเขตต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานครและสถาบันการศึกษา ภายหลังตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามพบว่า ชุดที่ 1 ซึ่งประชาชนตอบจำนวน 400 ชุด ใช้ได้เพียง 351 ชุด ส่วนของนักวิชาการสื่อสารมวลชนจำนวน 64 ชุด ใช้ได้เพียง 49 ชุด ชุดที่ 2 แจกไปยังสำนักพิมพ์และสถานที่ที่นักหนังสือพิมพ์ได้รับมอบหมายให้ไปทำข่าวประจำ จำนวน 260 ชุด ใช้ได้เพียง 167 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา(Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปและพฤติกรรมการอ่านหนังสือพิมพ์ และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ด้วย One – Sample T-Test เพื่อทดสอบระดับความคาดหวังของนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนและประชาชนต่อจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย รวมทั้งใช้ ANOVA ทดสอบความแตกต่างของประสบการณ์การทำงานต่อบทบาทหน้าที่ด้านจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย

บทสรุปและการอภิปรายผล

งานวิจัยครั้งนี้ เป็นกลุ่มผู้อ่านซึ่งเป็นประชาชน จำนวน 400 คน เกินกว่าครึ่งหนึ่งของจำนวนผู้อ่านทั้งหมดเป็นเพศหญิง โดย 2 ใน 5 มีอายุระหว่าง 20-25 ปี เกินกว่าครึ่งหนึ่งมีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาหรือนักเรียน ดังแสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้อ่าน

| ข้อมูลทั่วไป        | จำนวน | ร้อยละ |
|---------------------|-------|--------|
| 1. ประเภทของผู้อ่าน |       |        |
| นักวิชาการ          | 49    | 12.3   |
| ประชาชนทั่วไป       | 351   | 87.7   |
| 2. เพศ              |       |        |
| ชาย                 | 141   | 35.2   |
| หญิง                | 259   | 64.8   |

| ข้อมูลทั่วไป            | จำนวน | ร้อยละ      |
|-------------------------|-------|-------------|
| <b>3. อายุ</b>          |       |             |
| 20 - 25 ปี              | 158   | <b>39.5</b> |
| 26 - 30 ปี              | 61    | 15.2        |
| 31 - 35 ปี              | 50    | 12.5        |
| 36 - 40 ปี              | 49    | 12.2        |
| 41 - 45 ปี              | 36    | 9.0         |
| 46 - 50 ปี              | 29    | 7.2         |
| 51 - 55 ปี              | 12    | 3.0         |
| มากกว่า 55 ปี           | 5     | 1.2         |
| <b>4. ระดับการศึกษา</b> |       |             |
| ต่ำกว่าปริญญาตรี        | 85    | 21.2        |
| ปริญญาตรี / เทียบเท่า   | 228   | <b>57.0</b> |
| ปริญญาโท                | 80    | 20.0        |
| ปริญญาเอก               | 7     | 1.7         |
| <b>5. อาชีพ</b>         |       |             |
| นักเรียน / นักศึกษา     | 136   | <b>34.0</b> |
| ครู / อาจารย์           | 49    | 12.3        |
| ข้าราชการ               | 55    | 13.7        |
| พนักงานรัฐวิสาหกิจ      | 14    | 3.5         |
| พนักงานบริษัทเอกชน      | 95    | 23.7        |
| อาชีพอิสระ / ค้าขาย     | 42    | 10.5        |
| อื่น ๆ                  | 9     | 2.3         |
| รวม                     | 400   | 100         |

สำหรับพฤติกรรม的开รับข่าวสารพบว่า หนังสือพิมพ์ที่ผู้อ่านเลือกอ่านมากที่สุดใน 3 อันดับแรกของทั้งอันดับหนึ่งถึงอันดับสาม คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ และคมชัดลึก สอดคล้องตามพฤติกรรมการจัดแบ่งประเภทของหนังสือพิมพ์ ที่อธิบายว่า ผู้อ่านมักสนใจอ่านหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ (Quantity Newspaper) มากกว่าหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพ (Quality Newspaper) เพราะเนื้อหาของหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณเน้นเสนอข่าว ขาวบ้านที่ไม่ต้องอาศัยประสบการณ์หรือความรู้ในการตีความเรื่องราว ทำให้อ่านแล้วเข้าใจง่าย ถ้อยคำภาษาที่ใช้สร้างความตื่นเต้น เร้าใจแก่ผู้อ่าน (วิลาสินี พิพิธกุล, 2547: 302-307) ส่วนหนังสือพิมพ์มวลชน (Mass Newspaper) เน้นเสนอเนื้อหาที่หลากหลายเหมาะกับผู้อ่าน

จำนวนมาก ส่วนหนังสือพิมพ์ผู้นำ (Elite Newspaper) จะเสนอเนื้อหาเฉพาะด้าน เช่น ข่าวการเมืองและเศรษฐกิจ เพราะผู้อ่านเป็นระดับนักคิด ผู้บริหาร หรือผู้นำทางความคิดของสังคมซึ่งมีจำนวนน้อย จะเห็นว่าหนังสือพิมพ์ทั้ง 3 ฉบับนอกจากเป็นหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณแล้วยังจัดเป็นหนังสือพิมพ์มวลชนอีกด้วย

ส่วนแรกในหน้าหนึ่งที่ผู้อ่านเลือกอ่าน พบว่าเกินกว่าครึ่งหนึ่งเลือกอ่านภาพข่าวเพราะหน้าที่สำคัญของหน้าหนึ่งคือ การนำเสนอเนื้อหาสาระ เชิญชวนให้คนอ่านหยุดสายตาและตัดสินใจซื้อภาพข่าว เป็นการผสมผสานของการสื่อสารด้วยภาษาภาพและเรื่องราว ดังคำกล่าวที่ว่า “ภาพหนึ่งภาพมีค่าเท่ากับคำพันคำ” ซึ่งธรรมยุทธิ จันทรทิพย์ (2548) กล่าวว่า ผู้อ่านส่วนใหญ่สามารถจำเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้มากขึ้น ถ้าเรื่องนั้นมีภาพประกอบอยู่ด้วย ยิ่งกว่านั้นด้วยเหตุผลทางการตลาดหน้าหนึ่งยังถือเป็นจุดขาย (Sell point) ของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับด้วยการสร้างเอกลักษณ์ในการนำเสนอข่าวสารหน้าหนึ่งให้มีความแตกต่างกัน หลายครั้งที่มีการนำเสนอภาพข่าวหน้าหนึ่งเพื่อมุ่งเน้นการขายมากกว่าต้องการนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริง

ระยะเวลาในการอ่านหนังสือพิมพ์แต่ละครั้งประมาณ 11-30 นาที ตามทฤษฎีการใช้สื่อเพื่อสนองความต้องการของบุคคลของแม็คคอมส์และเบคเกอร์ พบว่า บุคคลเปิดรับสื่อเพื่อกำหนดความคิดเห็นของตนเองต่อประเด็นหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน หรืออาจใช้เป็นข้อมูลเพื่อพูดคุยสนทนากับผู้อื่น สร้างความรู้สึกมีส่วนร่วม เสริมสร้างความคิดเห็นของตนเองให้มั่นคงและสนับสนุนการตัดสินใจที่ดำเนินไปแล้วหรือผ่อนคลายอารมณ์และความเครียด (McCombs and Becker, 1979: 51- 52 อ้างถึงใน จันดารา อุดมสิน, 2541: 9) สอดคล้องกับงานวิจัยของลูซีลา เตฮาวิชมันน์พันธ์ (2524: 178) เรื่อง “การศึกษาการอ่านหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยของนักศึกษาวิทยาลัยครูจันทระเกษม” พบว่าใช้เวลาอ่านหนังสือพิมพ์เป็นประจำทุกวัน ๆ ละ 1 ฉบับประมาณ 30 นาที ช่วงเวลาที่อ่านไม่แน่นอนแล้วแต่โอกาส เหตุผลเพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์ รวมถึงงานวิจัยของ ชิงชัย รอดชนะ (2544: 54) เรื่อง “การเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ที่มีผลต่อปัญหาการเกิดอาชญากรรม” พบว่าระยะเวลาอ่านไม่เกิน 30 นาที โดยอ่านวันละ 2 ฉบับ เป็นประจำทุกวัน เลือกอ่านเฉพาะข่าวพาดหัวและข่าวบางเรื่อง

เดอเฟลอร์ (DeFleur, 1966) อธิบายตามทฤษฎีความแตกต่างทางปัจเจกชน (The Individual Difference Theory) กล่าวว่าทั้งด้านบุคลิกภาพ จิตใจ สภาพแวดล้อม การเรียนรู้จากสังคมที่ต่างกันส่งผลให้ทัศนคติ ความคาดหวัง ความเชื่อแตกต่างกันสอดคล้องกับทฤษฎีการแบ่งกลุ่มทางสังคม (Social Categories Theory) ที่อธิบายว่าบุคคลที่มีคุณลักษณะทางสังคมแตกต่างกันจะมีพฤติกรรม การสื่อสารแตกต่างกัน อีกทั้งแนวคิดลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้รับสาร กล่าวว่า บุคคลที่มีคุณสมบัติทางประชากรที่แตกต่างกันจะมีพฤติกรรมความเข้าใจ ความคิดแตกต่างกัน

แคทซ์, บลูมเลอร์ และเกลอร์วิช (Katz, Blumler and Gurevitch, 1974) กล่าวถึงเหตุผลของการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจของผู้รับสารมีหลายประการ เช่น ต้องการทราบว่ามี



เหตุการณ์ใดสำคัญหรือน่าสนใจ หาข้อมูลเพื่อใช้ตัดสินใจหรือแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน เป็นหัวข้อ  
พูดคุยระหว่างกัน

แคลปเปอร์ (Klapper, 1960) กล่าวถึงกระบวนการในการเลือกสรรข่าวสาร (Selective Process)  
ของผู้รับสารว่าจะเลือกเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนตามความสนใจและความต้องการทัศนคติและ  
ความเชื่อของตนเอง สอดคล้องกับทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรม (K-A-P)  
อธิบายว่า ความคาดหวังของบุคคลจะแตกต่างกันตามความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมแตกต่างกัน

ชเรมม์ (Scharamm, 1973) อธิบายว่า การศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ เป็นองค์ประกอบ  
ส่วนหนึ่งที่ส่งผลต่อการเลือกรับข่าวสารของผู้รับสารที่แตกต่างกัน ทำให้นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน  
มีความรู้และเข้าใจการทำงาน ตลอดจนวิธีการนำเสนอข่าวสารของหนังสือพิมพ์ว่าต้องทำอย่างไรจึง  
สามารถดึงดูดใจผู้อ่านได้ เช่น พาดหัวข่าวด้วยข้อความที่สะดุดใจ ขวนติดตาม ภาพข่าวทำให้เข้าใจ  
เนื้อหาดีกว่าการเขียนหรือบอกเล่าด้วยวาจา เสริมความสมบูรณ์ของเรื่องราว เนื้อข่าวที่ติดต้องครบถ้วน  
เที่ยงตรง ปราศจากอคติ

คาร์เตอร์ กู๊ด (Good, 1973: 325) กล่าวว่า ความรู้เป็นข้อเท็จจริงหรือความจริงที่มนุษย์ได้รับ  
และรวบรวมสะสมเก็บไว้ แม้จะเป็นเพียงความรู้ ความเข้าใจที่สั่งสมจากประสบการณ์ของตนเองก็ตาม  
ขณะที่บลูม, เฮสติ้ง และมาดาอัส (Bloom, Hasting and Madaus, 1971) แบ่งพฤติกรรมที่เป็นผลมา  
จากการเรียนรู้และความคิดของมนุษย์ไว้หลายระดับ ประชาชนมีความทรงจำ หรือความรู้จากสื่อมวลชน  
แต่นักวิชาการมาจากการปฏิบัติหน้าที่หรืออ่านจากตำราทางวิชาการ ทำให้ความรู้ การวิเคราะห์และ  
ประเมินแตกต่างกัน เช่น ประชาชนอ่านพาดหัวข่าวเพราะคิดว่าน่าจะเป็นเรื่องที่เด่นและสำคัญ  
เนื่องจากขนาดตัวอักษรที่ใหญ่ ชัดเจน สั้น ดูภาพข่าวและคำบรรยายใต้ภาพเพราะเข้าใจง่ายและ  
น่าสนใจ ทำให้ความคาดหวังด้านจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้า  
หนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยของนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนและประชาชนที่แตกต่างกัน  
แสดงในตารางที่ 2

**ตารางที่ 2** ความคาดหวังด้านจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการนำเสนอข้อมูล  
ข่าวสารหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยของนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนและประชาชน

| กลุ่มผู้อ่าน | ความคาดหวังด้านจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสาร<br>หน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย |      |      |       |        |
|--------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|------|-------|--------|
|              | N                                                                                                             | Mean | SD.  | t     | Sig    |
| นักวิชาการ   | 49                                                                                                            | 3.95 | 0.71 | 2.341 | 0.020* |
| ประชาชน      | 351                                                                                                           | 3.73 | 0.59 |       |        |

\*\* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

แคทซ์, บลูมเลอร์ และเกลอร์วิช (Katz, Blumler and Gurevitch, 1974) อธิบายว่าการบริโภคสื่อมวลชนขึ้นอยู่กับความต้องการหรือแรงจูงใจของผู้รับสาร แต่ละคนมีวัตถุประสงค์เพื่อสนองความพึงพอใจของตนเอง เช่นเดียวกับนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนและประชาชนต่างมีความต้องการอ่านข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ เพื่อรับทราบเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น พุดคุ้ยสนทนา กระทั่งสร้างความรู้สึกมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ รวมทั้งกระตุ้นให้ บุคคลตระหนักถึงปัญหาทำให้ต้องแสวงหาข้อมูลข่าวสาร แม้ว่าโอกาสที่จะได้รับการตอบสนองความพึงพอใจจะมีน้อยมากก็ตาม สื่อมวลชนจะเป็นตัวเสริมทดแทน หรือเสริมย้ำความเชื่อทางสังคมตลอดจนสถานการณ์ทางสังคมจะเป็นผู้จัดขอบเขตความคาดหวังและความคล้อยคลึงให้เกิดขึ้นกับตัวผู้รับสาร

ฮันท์ (1977) กล่าวว่า บุคคลทุกคนนอกเหนือจากบทบาทที่ต้องปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ และหน้าที่ กำหนดไว้แล้ว ยังมีบทบาทที่ต้องปฏิบัติตามความคาดหวังของผู้อื่นอีกด้วย หนังสือพิมพ์ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนจึงถูกความคาดหวังจากสังคมหลายประการ เช่น ข่าวสารที่รายงานสู่ประชาชนจะต้องเป็นจริง ครบถ้วน ถูกต้อง เทียงตรง ปราศจากอคติส่วนตนหรือมุ่งผลประโยชน์ส่วนตัว การแสดงความคิดเห็นซึ่งเชื่อมโยงกับทัศนคติของนักหนังสือพิมพ์ต้องวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์ด้วยความเป็นกลาง และยุติธรรม มิฉะนั้นจะเป็นดาบสองคม กลายเป็นการสร้างมติมหาชนหรือปลุกปั่นทำลายสังคม ต้องรู้ข้อมูลอย่างครบถ้วนและสามารถวิเคราะห์ได้อย่างลึกซึ้ง พึงระมัดระวังในการอธิบายตีความข่าวแสดงความคิดเห็นบนรากฐานของเหตุผลที่ถูกต้องและเหมาะสม เพราะอาจส่งผลกระทบต่อความคิดเห็นของผู้อ่านอีกด้วย ทำให้ระดับความคาดหวังด้านจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยของนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนและประชาชนอยู่ในระดับสูง ดังแสดงไว้ในตารางที่ 3

**ตารางที่ 3** ระดับความคาดหวังด้านจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร หน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยของนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชนและประชาชน

| ระดับความคาดหวัง  | ความคาดหวังด้านจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์<br>ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย |      |      |       |        |
|-------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|------|-------|--------|
|                   | N                                                                                                             | Mean | SD.  | t     | Sig    |
| ความคาดหวังโดยรวม | 400                                                                                                           | 3.76 | 0.61 | 2.756 | 0.006* |

.. มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนนักหนังสือพิมพ์ มาจากหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย 13 ฉบับ จำนวน 167 คน พบว่า เกินครึ่ง เป็นเพศชาย เกือบ 2 ใน 5 มีอายุระหว่าง 30-34 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่เป็นปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เป็นระดับปริญญาโทไม่ถึง 1 ใน 5 เกินกว่าครึ่งหนึ่งเป็นผู้สื่อข่าวและไม่ถึง 1 ใน 5 เป็นหัวหน้าข่าว และเกือบ 2 ใน 5 มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 12 ปี และ 1 ใน 4 มีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 9-12 ปี ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ข้อมูลทั่วไปของนักหนังสือพิมพ์

| ข้อมูลทั่วไป          | จำนวน | ร้อยละ |
|-----------------------|-------|--------|
| 1. เพศ                |       |        |
| ชาย                   | 94    | 56.3   |
| หญิง                  | 73    | 43.7   |
| 2. อายุ               |       |        |
| 25 - 29 ปี            | 31    | 18.6   |
| 30 - 34 ปี            | 54    | 32.3   |
| 35 - 39 ปี            | 47    | 28.1   |
| 40 - 44 ปี            | 24    | 14.4   |
| 45 - 49 ปี            | 3     | 1.8    |
| มากกว่า 50 ปี         | 8     | 4.8    |
| 3. ระดับการศึกษา      |       |        |
| ต่ำกว่าปริญญาตรี      | 3     | 1.8    |
| ปริญญาตรี / เทียบเท่า | 146   | 87.4   |
| ปริญญาโท              | 16    | 9.6    |
| ปริญญาเอก             | 1     | 0.6    |
| ไม่ระบุ               | 1     | 0.6    |
| รวม                   | 167   | 100.0  |

บทบาทหน้าที่ด้านจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยไม่แตกต่างกัน แสดงในตารางที่5

ตารางที่ 5 ความแตกต่างของบทบาทหน้าที่ด้านจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทย จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน

| ประสบการณ์                | บทบาทหน้าที่ด้านจริยธรรมทางวิชาชีพของนักหนังสือพิมพ์ในการนำเสนอข่าวสารหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยของ |      |      |       |      |
|---------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------|------|-------|------|
|                           | N                                                                                                             | Mean | SD   | F     | Slg  |
| ประสบการณ์น้อยกว่า 3 ปี   | 23                                                                                                            | 3.82 | 0.56 | 1.604 | .176 |
| ประสบการณ์ระหว่าง 3-6 ปี  | 17                                                                                                            | 3.68 | 0.51 |       |      |
| ประสบการณ์ระหว่าง 6-9 ปี  | 28                                                                                                            | 3.84 | 0.63 |       |      |
| ประสบการณ์ระหว่าง 9-12 ปี | 43                                                                                                            | 4.02 | 0.52 |       |      |
| ประสบการณ์มากกว่า 12 ปี   | 56                                                                                                            | 3.98 | 0.56 |       |      |
| รวม                       | 167                                                                                                           | 3.91 | 0.56 |       |      |

\*\* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

แม้ว่าประสบการณ์หรือสังกัดอยู่ในหนังสือพิมพ์จะแตกต่างกันก็ตามก็ไม่ทำให้ในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งในหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยแตกต่างกัน สอดคล้องกับแนวคิดของฮันท์ (1977) ที่กล่าวว่าบุคคลจะแสดงบทบาทของตนเองตามที่สังคมกำหนด โดยมีตำแหน่งเป็นตัวกำหนดหน้าที่ควบคู่ไปด้วย อีกทั้งเดนิส แม็คควอล (McQuail, 1994) ระบุลักษณะสำคัญของทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมไว้ว่าการนำเสนอข่าวสารของสื่อจะต้องเป็นเรื่องจริง ถูกต้อง ยุติธรรม ตรงไปตรงมา และต้องปฏิบัติหน้าที่ตามหลักจรรยาบรรณและมาตรฐานทางวิชาชีพอย่างเคร่งครัด ต้องสร้างเวทีแห่งการแสดงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อันเป็นช่องทางแสดงความคิดเห็นสาธารณะ รวมทั้งควรจะมีเสรีภาพภายใต้การควบคุมตนเอง (กาญจนา แก้วเทพ, 2541: 102)

วิโรจน์ ศรีทริธู (2541) ผลการวิจัยระบุว่าจิตสำนึกทางวารสารศาสตร์และการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของช่างภาพโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยจิตสำนึกที่มากที่สุดในการนำเสนอภาพข่าวคือการคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อกฎหมายและจริยธรรม และการตัดสินใจถ่ายภาพในทุกประเด็นที่หมิ่นเหม่ต่อจริยธรรม ยึดถือค่านิยมผูกพันกับหน้าที่ ยึดหลัก การพูดความจริง เลือกรักติดต่อผู้อ่านหรือประชาชน อิงทั้งคุณค่าข่าวและจริยธรรม

ขณะเดียวกันสุกัญญา ติระวนิช (2537: 821) กล่าวว่าในโลกเสรีสื่อมวลชนจะต้องเป็นปากเป็นเสียงให้กับประชาชนด้วยการปฏิบัติหน้าที่กระจายความรู้ไปยังกลุ่มต่าง ๆ ในทุกหนทุกแห่งพึงต้องปฏิบัติหน้าที่ไปพร้อมกับการคำนึงถึงจริยธรรม เมื่อมีการกระทำดีหรือเลวเกิดขึ้น มนุษย์แต่ละคนต้องรับผิดชอบร่วมกันเพื่อให้สังคมดำรงอยู่ได้ รวมทั้งความรับผิดชอบต่อสังคมยังสัมพันธ์กับสิ่งที่สาธารณชนจะต้องรู้และความสามารถของสื่อที่จะรายงานข้อมูลข่าวสารด้วย

ชวรงค์ (Scharamm, 1966) กล่าวว่า กลไกสังคมสำคัญที่มีส่วนสนับสนุนหรือกระตุ้นให้สื่อมวลชนปฏิบัติบทบาทหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมมี 3 กลไกด้วยกันคือ กลไกที่ 1 รัฐบาลและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่ออกมาควบคุมการทำงานของสื่อ กลไกที่ 2 สมาคม องค์กรที่สื่อมวลชนร่วมกันจัดตั้งขึ้นมาเพื่อตรวจสอบการทำงานของสื่อ เช่น สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย เป็นต้น กลไกที่ 3 สาธารณชนซึ่งสามารถตรวจสอบสื่อได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งชวรงค์เห็นว่าการควบคุมที่ดีที่สุดคือการควบคุมตนเอง ขณะเดียวกันสาธารณชนก็สามารถเป็นตัวจักรที่สำคัญในควบคุมได้ เพราะสาธารณชนมีอำนาจกำหนดรูปแบบของระบบและการตอบสนองของสื่อมวลชน ส่งผลให้สื่อมวลชนต้องปฏิบัติหน้าที่ตอบสนองความต้องการของสังคมได้

ขณะที่เอกี, เอาร์ท และเอเมอร์ (Agee, Ault and Emery, 1983) อธิบายการควบคุมสื่อมวลชนเปรียบเหมือนวงกลม 5 วง ที่มีจุดศูนย์กลางเดียวกัน โดยวงกลมในสุดคือ มาตรฐานทางวิชาชีพและจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพ ตั้งแต่ผู้สื่อข่าว ผู้เรียบเรียงข่าว หัวหน้าโต๊ะข่าว บรรณาธิการ รวมถึงฝ่ายบรรณาธิการซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ต้องคำนึงถึง 4 วงกลมที่ล้อมอยู่ด้วย วงกลมที่ 2 คือแนวทางการปฏิบัติหรือจรรยาบรรณของสื่อแต่ละชนิด ทั้งที่เป็นและไม่ใช่ลายลักษณ์อักษร หรือยึดถือกันเป็นธรรมเนียมประเพณี วงกลมที่ 3 คือ มาตรฐานทางวิชาชีพและการดำเนินการภายใต้ระบบธุรกิจ

มาตรฐานการผลิตที่ถูกรวบรวมขึ้นมาจากกลุ่มบุคคลผู้ประกอบวิชาชีพ วงกลมที่ 4 คือ การควบคุมจากรัฐบาลที่อาจแตกต่างกันไปตามลักษณะการปกครอง และวงกลมนอกสุดคือ ขอบเขตการยอมรับของบุคคลในสังคมที่มีขีดความอดทนต่อกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม เมื่อใดที่สื่อมวลชนละเมิดขอบเขตที่บุคคลในสังคมจะยอมรับได้ ก็จะส่งให้วงกลมทั้ง 3 วงแรกล้มเหลว ดังนั้นจะเห็นว่า กลไกทางสังคมและการควบคุมตนเองของสื่อมวลชนมีส่วนผลักดันให้สื่อมวลชนปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ สอดคล้องกับสุภา ศิริमानนท์ (2530) กล่าวว่าจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์จะต้องประกอบด้วยปัจจัย 4 ประการคือ สิทธิ (Right) เสรีภาพ (Freedom) หน้าที่ (Function) และความรับผิดชอบต่อสังคม (Responsibility) โดยเป็นพื้นฐานของจริยธรรมทั้งสิ้น

ปัญหาด้านจริยธรรมที่ไม่เหมาะสมหรือส่งผลกระทบต่อผู้อ่านและสังคมในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่ง ทั้งจากผู้อ่านและนักหนังสือพิมพ์แสดงความคิดเห็นมากที่สุดคือ ปัญหาการรายงานข่าวสารที่รุนแรง เกินจริง ชี้นำ คลุมเครือ คลาดเคลื่อน บิดเบือนและไม่ตรงกับข้อเท็จจริง ถัดมาคือปัญหาการนำเสนอภาพข่าวที่รุนแรง หรือหา อุจาด อนาจาร ละเมิดสิทธิส่วนบุคคล และการพาดหัวข่าวที่รุนแรง เกินจริง ซึ่งสิริทิพย์ ชันสุวรรณ (2542: 85) ระบุว่าปัญหาจริยธรรมการทำข่าวที่มักพบได้แก่ความไม่เหมาะสมของวิธีการหาข่าว ความไม่เหมาะสมของเรื่องที่คัดเลือกมาเสนอซึ่งน่าสนใจแต่เมื่อรายงานเผยแพร่อาจส่งผลกระทบต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น พาดหัว การบรรยายภาพ ภาพข่าวความน่ากลัวและเนื้อข่าวที่ความรุนแรง หรือหา เกินจริง อาจสร้างความเจ็บปวดซ้ำให้แก่ผู้เคราะห์ร้ายที่ตกเป็นข่าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งพาดหัวข่าวของหนังสือพิมพ์เป็นประเด็นที่พุดกันในช่วงกว้าง หลายครั้งที่พาดหัวข่าวปรากฏถ้อยคำที่หมิ่นเหม่ต่อความผิดเชิงจริยธรรมและสุ่มเสี่ยงต่อการถูกฟ้องร้องเชิงกฎหมาย รวมถึงภาพข่าวและคำบรรยายประกอบด้วย ซึ่งงานวิจัยเรื่อง “แนวคิดของกลุ่มบุคคลในภาครัฐ ภาควิชาชีพ และภาคประชาชนเกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์” ของชินกมล สุวรรณโชติ (2540) เสนอว่าการบิดเบือนข่าวสารของหนังสือพิมพ์เป็นปัญหาประการหนึ่ง เพราะการบิดเบือนข่าวสารหรือการเสนอข่าวไม่ตรงกับข้อเท็จจริง นอกจากจะเข้าข่ายผิดกฎหมายในลักษณะการละเมิดหรือหมิ่นประมาทแล้วยังมีผลกระทบต่อระบบสังคม เพราะ ข่าวสารที่บิดเบือนจะถูกแพร่กระจายไปในสังคมวงกว้าง เป็นอันตรายต่อกระบวนการตัดสินใจ ทศนคติ การรับรู้ รวมถึงพฤติกรรมของผู้รับสารที่ได้บริโภคสารนั้นด้วย ขณะที่ งานวิจัยเรื่อง “คติหมิ่นประมาทกับปัญหาในกระบวนการทำข่าวของหนังสือพิมพ์” ของนพวรรณ บุษมพันธ์ (2545) ชี้ว่ารูปแบบการเสนอเนื้อหาที่เข้าข่ายหมิ่นประมาทปรากฏบนหน้าหนังสือพิมพ์มีทั้งที่เป็นข่าว และบทความแสดงความคิดเห็นส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงบุคคลเป็นส่วนใหญ่ ไม่คำนึงถึงหลักความเป็นธรรม โดยความผิดลักษณะหมิ่นประมาทที่พบมี 2 ลักษณะคือ การเสนอเนื้อหาผิดไปจากข้อเท็จจริง และการเสนอความเห็นโดยมิชอบมาจากปัจจัย ได้แก่ การใช้แหล่งข่าว การนำเสนอข่าวไปล่วงละเมิดสิทธิส่วนบุคคล การใช้ภาษาของหนังสือพิมพ์และการตีความและสรุปความประเด็นข่าว

อย่างไรก็ตามทั้งกลุ่มผู้อ่านและนักหนังสือพิมพ์เสนอแนวทางในการรายงานข่าวสารหน้าหนึ่งให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมคือ รายงานข่าวสารหน้าหนึ่งต้องชัดเจน ตรงกับข้อเท็จจริง ไม่คลาดเคลื่อน

บิดเบือนและรุนแรง เสนอข่าวสารอย่างสร้างสรรค์มากกว่าเนื้อหาที่เร้าอารมณ์ มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงหรือแหล่งข้อมูลก่อนการเผยแพร่ โดยเสนอให้มีการอบรมและสร้างจิตสำนึกด้านจริยธรรมทางวิชาชีพ และมีหน่วยงานตรวจเพื่อกำหนดบทลงโทษหรือฟ้องร้องได้ สอดคล้องกับคุณภาพของข่าวที่ดี (Quality of News) ที่ต้องมีความถูกต้องครบถ้วน (Accuracy) โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์โดยตรง (Direct Observation) ซึ่งเป็นวิธีการแสวงหาข่าวสารอย่างถูกต้องที่สุด โดยข้อมูลที่ได้จะมีลักษณะเป็น "Firsthand Account" (วัฒน์ ภูทิต, 2548: 18) งานวิจัยของอรุณฯ วานิชทวีรัตน์ (2539) เรื่อง "กระบวนการตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยในช่วง ปี 2537-2539" ระบุว่า หนังสือพิมพ์หลายฉบับที่พิมพ์จำหน่ายวันละหลายรอบได้รับข่าวใดมาและเห็นว่ามีคุณค่าความน่าเชื่อถือก็นำเสนอทันที โดยไม่มีการตรวจสอบความถูกต้องก่อน บางครั้งนำเสนอเพียงข่าวลือจนทำให้ข่าวใหญ่โตหรือการใช้ภาษาไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสมจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ตกเป็นข่าวหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นการแสดงถึงความไม่รับผิดชอบของหนังสือพิมพ์ ขณะที่แนวคิดแม็กเจอร์นลิซึม (McJournalism) กล่าวว่ากระบวนการจัดการธุรกิจสื่อมวลชนจะยึดหลัก 4 ประการคือ ประสิทธิภาพ การคำนวณได้ คาดการณ์ได้ และการควบคุม โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมทางธุรกิจ ทำให้หนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญกับประเด็นประสิทธิภาพ พยายามสนองตอบต่อความเปลี่ยนแปลงของตลาดด้วยการผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการผู้บริโภคในลักษณะ Consumer Journalism ที่ให้ความสำคัญกับข่าวไลฟ์สไตล์ของเหล่าดารา ความสัมพันธ์ทางเพศของไฮโซ ซึ่งเป็นเรื่องที่ทั้งผู้อ่านและนักหนังสือพิมพ์มองว่าเป็นเรื่องไร้สาระ แต่เน้นการขาย ควรเสนอเรื่องราวที่สร้างสรรค์ เช่น บุคคลที่กระทำความดีหรือสร้างคุณประโยชน์แก่สังคม เพื่อยกย่องและเป็นแบบอย่างที่ดีของเยาวชนและบุคคลทั่วไปในสังคม สอดคล้องกับเอเก้, เอาท์ และเอเมอร์ (Agee, Ault and Emery, 1983) ซึ่งกล่าวว่า สื่อก็ต้องมีการควบคุมจากมาตรฐานทางวิชาชีพและจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพ มีแนวทางในการปฏิบัติหรือกำหนดจรรยาบรรณของกลุ่มหรือสมาคมผู้ประกอบวิชาชีพภายใต้ระบบธุรกิจเดียวกัน การควบคุมจากรัฐบาลตลอดจนสาธารณชน ผลการวิจัยของสุวัฒน์ ทองธนากุล (2542) ระบุว่านักหนังสือพิมพ์เห็นว่ากลไกที่กำกับดูแลเรื่องปัญหาจริยธรรมได้มากที่สุด น่าจะเป็นการควบคุมจากต้นสังกัด ในขณะที่ผู้อ่านเห็นว่าสมาคมวิชาชีพเป็นกลไกที่ควบคุมได้ดีที่สุด และมีกฎหมายพิเศษที่ใช้กำกับจริยธรรม โดยควรมีการออกใบอนุญาตประกอบที่สามารถยึดคืนได้ มีกฎหมายรองรับการทำหน้าที่วินิจฉัยและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมวิพากษ์วิจารณ์ได้

## ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. หากมีการศึกษาในครั้งต่อไปควรเก็บข้อมูลกับสื่อมวลชนในแขนงอื่นๆ ด้วย เช่น ผู้สื่อข่าวสถานีวิทยุและโทรทัศน์ เพื่อจะได้ทราบถึงความคาดหวังและบทบาทหน้าที่ด้านจริยธรรมทางวิชาชีพในการรายงานข่าวสารและเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้
2. ในแบบสอบถามทั้ง 2 ชุด ระบุเพียงระดับความคาดหวังของทั้งผู้อ่านและนักหนังสือพิมพ์

เท่านั้นทำให้ไม่สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างความคาดหวังระหว่างกลุ่มผู้อ่านกับการปฏิบัติบทบาทหน้าที่ของนักหนังสือพิมพ์ได้

3. การศึกษาเรื่องจริยธรรมทางวิชาชีพเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและมีผลกระทบต่อทั้งนักหนังสือพิมพ์และผู้เสียหายจากข่าว จึงควรมีการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อได้ข้อมูลที่ลุ่มลึกและเป็นประเด็นวิชาการที่น่าสนใจ รวมทั้งสร้างแนวทางในการปฏิบัติงานที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

## บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. 2541. **สื่อมวลชน: ทฤษฎีและแนวทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ภาพพิมพ์. 254. 2544. "การเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์มีผลต่อปัญหาการเกิดอาชญากรรม."
- วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชื่นกมล สุวรรณโชติ. 2540. "แนวคิดของกลุ่มบุคคลในภาครัฐ ภาควิชาชีพและภาคประชาชน เกี่ยวกับมาตรการเฝ้าระวังสื่อหนังสือพิมพ์." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- "แถลงการณ์ของสภาการหนังสือพิมพ์." 2546. **มติชน** (18 กรกฎาคม): 5.
- ธรรมยุทธิ จันทรทิพย์. 2548. **เอกสารประกอบการสอนวิชาการถ่ายภาพทางวารสารศาสตร์**. (ม.ป.ท.). (อัดสำเนา)
- ธีระพล อรุณะกสิกร และคณะ. 2540. **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- นพวรรณ บุษมนัน. 2545. "คดีหมิ่นประมาทกับปัญหาในกระบวนการทำข่าวของหนังสือพิมพ์." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วัฒณี ภูวทิศ. 2548. **การสื่อข่าวและการเขียนข่าว**. กรุงเทพมหานคร: แผนกตำราและคำสอน มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วิโรจน์ ศรีหิรัญ. 2541. "จิตสำนึกทางวารสารศาสตร์และการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของช่างภาพหนังสือพิมพ์." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิลาสินี พิพิฏกุล. 2547. "หนังสือพิมพ์." ใน **สื่อมวลชนเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สภาการหนังสือพิมพ์. 2548. **จดหมายข่าว**. (พฤษภาคม)
- สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย. กองบรรณาธิการ. 2542. "ปฏิกริยาฟ้าหลังฝน ได้เวลากวาดบ้านตัวเอง." **ราชดำเนิน** 3, 9: 7.
- สิริทิพย์ ชันสุวรรณ. 2542. **งานหนังสือพิมพ์**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: ชีรพงศ์การพิมพ์.
- สุกัญญา ติระวานิช. 2537. "แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับจริยธรรมของสื่อมวลชน." ใน **เอกสารการสอนชุดกฎหมายและจริยธรรมสื่อสารมวลชน หน่วยที่ 8-15**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุชีลา เดชาภิวัฒน์พันธ์. 2524. "การศึกษาการอ่านหนังสือพิมพ์รายวันภาษาไทยของนักศึกษาวิทยาลัยครูจันทระเกษม." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภา ศิริमानนท์. 2530. **จริยธรรมของหนังสือพิมพ์**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินติ้ง.



- สุวัฒน์ ทองธนากุล. 2542. **ปัญหาด้านจริยธรรมและบทบาทของสภากาหนดังสื่อพิมพ์แห่งชาติในการกำกับด้านจริยธรรมของหนังสือพิมพ์**. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- อภิชาติ ศักดิ์เศรษฐ์. 2544. "ปัจจัยการเสนอข่าวผิดพลาด และการยอมรับของหนังสือพิมพ์." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชารัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรุณ วาณิชวิวัฒน์. 2540. "กระบวนการตรวจสอบกันเองระหว่างหนังสือพิมพ์รายวัน ในช่วงปี พ.ศ.2537 ถึง พ.ศ. 2539." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชารัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อังธิดา ลิ้มปัทมพานี. 2544. "รายงานข่าวเลือกตั้งอย่างไรให้การเมืองไทยปฏิรูป." **สื่อมวลชนปริทัศน์** 2, 3: 9.
- Agee, W. K., Ault, P. H. and Emery, E. 1983. **Reporting and Writing the News**. New York: Harper & Row.
- Bloom, Benjamin S., Hasting, J. Thomas and Madaus, George F. 1971. **Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning**. New York: McGraw-Hill.
- DeFleur, M. L. 1966. **Theories of Mass Communication**. New York: David McKay.
- DeFleur, M. L. and Dennis, E. E. 1981. **Understanding Mass Communication**. Boston: Houghton Mifflin.
- Good, Carter V. 1973. **Dictionary of Education**. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Katz, E., Blumler, J. G and Gurevitch, M. 1974. **The Uses of Mass Communication**. Beverly Hill: Sage.
- Klapper, Joseph T. 1960. **The Effect of Mass Communication**. New York: Free Press.
- McCombs, Maxwell E. and Becker, Lee B. 1979. **Using Mass Communication Theory**. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, อ้างถึงใน จันดารา อุดมสิน. 2541. "การใช้ประโยชน์ และความพึงพอใจของผู้อ่านบทวิเคราะห์การเมืองของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและข่าวสด." วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชารัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- McQuail, D. 1994. **Mass Communication Theory**. 3<sup>rd</sup> ed. London: Sage.
- Schramm, W. 1973. **Channel and Audiences in Handbook of Communication**. Chicago: Roang McNally College Publishing.